

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lapsilisälain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että 16—17-vuotiaiden nuorten taloudellista perusturvaa kehitettäisiin ja samalla tasattaisiin perheille nuorten ylläpidosta ja koulutuksesta syntyviä kustannuksia jatkamalla lapsilisän maksukautta. Opintotukea koskevia säännöksiä on tarkoitus muuttaa samanaikaisesti niin, että opintorahan perusosaa ei myönnettäisi samanaikaisesti lapsilisän kanssa. Ehdotuksen mukaan lapsilisää maksettaisiin jatkettuna sen vuosineljänneksen loppuun asti, jona nuori täyttää 17 vuotta. Samalla ehdotetaan lapsilisää korotettavaksi 4 prosentilla 1 päivästä lokakuuta 1986 lukien. Lapsilisien määrät nousisivat tällöin perheen lapsilisää saavan lapsen järjestysnumerosta riippuen 84 markasta 184 markkaan vuodessa.

Lapsilisän maksukauden jatkaminen vuodella turvaisi sen, ettei nuorten taloudellinen tuki loppuisi peruskouluvaiheessa. Jatkettuna maksetun lapsilisän päättymisen jälkeen järjestettäisiin nuorten taloudellinen perusturva opintojaan jat-

kavien nuorten osalta opintotukijärjestelmän avulla. Muissa tapauksissa nuoria tuettaisiin tarvittaessa nuorten yhteiskuntatakuun tai viimekädessä työttömyysturvan avulla.

Lapsilisän maksukauden pidentäminen merkitsee oikeutta jatkettuna maksettuun lapsilisään, joka ei kuitenkaan vaikuttaisi perheen muiden lasten lapsilisien porrastukseen. Tällöin perheen muiden lasten lapsilisien suuruus määräytyisi, kuten nykyisinkin, sen mukaan, kuinka monta alle 16-vuotiasta lasta perheessä on.

Esityksestä aiheutuisi valtiolle kustannuksia yhteensä noin 32 miljoonaa markkaa vuonna 1986.

Esitys liittyy valtion vuoden 1986 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Muutos on tarkoitettu saatavaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 1986. Jatkettuna maksettava lapsilisä koskisi niitä lapsia, jotka ovat syntyneet 1 päivänä heinäkuuta 1970 tai sen jälkeen.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Perhekustannusten tasauksen muotoja maassamme ovat verohelpoituksina annettavat tai etuuksina maksettavat suorat tulonsiirrot sekä julkiset palvelut, jotka järjestetään joko ilmais- palveluina tai vain osittain maksullisina. Etuus-

järjestelmistä ensimmäisiä oli lapsilisäjärjestelmä, joka tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta 1948.

Lapsilisän maksaminen ulottuu tällä hetkellä 16 ikävuoteen asti. Lapsilisän jälkeen maksettavia nuorten tukimuotoja ovat opintotuki sekä puuttuvan työn sijaan tarkoitettu nuorten yhteiskuntatakuujärjestelmä tai työttömyysturva. Lisäksi nuoret tulevat järjestelmästä riippuen viimeistään 16—18 vuoden iässä sairausvakuutus- ja työkyvyttömyyseläkejärjestelmän piiriin. Näiden järjes-

telmien tarkoituksena on yhdessä taata riittävä perusturva kaikille niille lapsille ja nuorille, jotka eivät omalla työllään pysty ansaitsemaan toimeentuloaan.

Osa 16- ja 17-vuotiaista nuorista on kuitenkin jäänyt näiden etuusjärjestelmien ulkopuolelle niiden vaihtelevista ikärajoista sekä erilaisista perusteista johtuen. Lisäksi opintorahaetuuden taso on eräissä tapauksissa pienempi kuin lapsilisän taso. Nämä epäkohdat ovat korostuneet koulutusaikojen pidentymisen myötä. Koulutusaikojen pidentyminen on aiheuttanut myös työssä käyvien ja itsensä elättävien nuorten vähenemisen näissä ikäluokissa. Harva 16—17-vuotias nuori kykenee huolehtimaan itse toimeentulostaan ja kuitenkin hän jo kuluttaa kuin aikuinen. Toisaalta on muistettava, että vanhemmat vastaavat lasten eläuksesta 18. ikävuoteen saakka.

Tavoitteena onkin saada aikaan kokonaisuus, jolla joku olemassa olevista etuusjärjestelmistä ulotettaisiin koskemaan kattavasti myös 16- ja osittain myös 17-vuotiaiden ikäluokkia.

1.2. Keinot

Vuoden 1983 työvoimatutkimustiedoista voidaan päätellä, että suurin osa 16—17-vuotiaiden ikäluokkaan kuuluvista nuorista ei vielä kuulu työvoimaan, vaan jatkaa opintojaan. Nykyinen 9-luokkainen peruskoulu edellyttää opintojen jatkamista sen kevätlukukauden loppuun, jona nuori täyttää 16 vuotta. Keskiasteen koulutuksen laajentuminen sekä peruskoulun kymmenennen luokan yleistyminen ovat lisänneet 16 ikävuoden jälkeen koulutukseen osallistuvien nuorten määrää. Erityisesti kymmenennen koululuokan yleistyminen aiheuttaa sen, että lähitulevaisuudessa lähes kaikki nuoret jatkavat opintojaan sen kevätlukukauden loppuun, jona he täyttävät 17 vuotta.

Työvoimatutkimustiedoista voidaan päätellä myös, että oleellinen muutos koulutukseen osallistuvien lukumäärässä tapahtuu sinä keväänä, jolloin nuori täyttää 17 vuotta. Sen jälkeen osa nuorista jättää yhtäaikaisesti koulun ja pyrkii joko työharjoittelun kautta tai suoraan työmarkkinoille.

Nuorten taloudellista perusturvaa tarkasteltaessa tulee lapsilisäjärjestelmän lisäksi ottaa huomioon myös opiskelevan nuorison tukemiseksi tarkoitettu opintotukijärjestelmä sekä nuoriin kohdistuvien työllisyyspoliittisten tukitoimien kehittäminen.

Jotta kaikille 16-vuotiaille nuorille voitaisiin järjestää tietty taloudellinen turva ja samalla tasata vanhemmille lasten koulutuksesta ja ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia, tulisi edellä kuvattuja järjestelmiä kehittää yhtäaikaisesti ja yhteensovittaa ne toisiinsa nykyistä paremmin.

Tämän johdosta ja kun uuden erillistä hakemusmenettelyä edellyttävän etuusjärjestelmän luominen 16-vuotiaita nuoria varten ei ole perusteltua, ehdotetaan, että lapsilisän maksukautta jatkettaisiin sen vuosineljänneksen loppuun, jona nuori täyttää 17 vuotta. Tämän jälkeen nuoren perusturva jatkuisi opintotuen, nuorten yhteiskuntatakuun tai työttömyysturvan avulla, ellei nuori ohjautu työelämään.

Peruskoulun yhdeksännen luokan jälkeen keskiasteen opintonsa välittömästi aloittaneet siirtyisivät kaikki vuoden ajaksi jatkettuna maksettavan lapsilisän piiriin. Uudistus merkitsi erityistä parannusta niiden nuorten asemaan, jotka nykyisin jäävät vanhempien yhteenlaskettujen verotettavien tulojen ja varallisuuden korkeuden takia kokonaan ilman tulosidonnaista opintorahaa. Opintotukilakia (28/72) on tarkoitus muuttaa samanaikaisesti niin, että opintorahan perusosaa ei maksettaisi ennen sen vuosineljänneksen loppua, jona nuori täyttää 17 vuotta.

Lapsilisän määrät on porrastettu lasten lukumäärän mukaan. Siten voimassa olevan lapsilisäjärjestelmän mukaan perheen ensimmäisen lapsilisään oikeutetun lapsen täytettyä 16 vuotta muuttuvat perheen seuraavien lasten järjestysnumerot yhtä pienemmiksi. Tältä osin käytäntö ehdotetaan säilytettäväksi nykyisenä myös silloin, kun vanhin lapsista 16 vuotta täytettyään tulisi oikeutetuksi jatkettuna maksettuun lapsilisään.

Jos 16 vuotta täyttänyt lapsi on pysyväisluonteisesti yhteiskunnan järjestämän huollon piirissä, ei lapsilisän maksaminen ole perusteltua. Tällöin ei lapsilisää suoritettaisi jatkettuna, jos lapsi saa kansaneläkeläissa (347/56) tarkoitettua työkyvyttömyyseläkettä. Hallitus tulee selvittämään lapsilisän yhteensovituksen muiden 16—17-vuotiaille suoritettavien etuuksien kanssa.

Lapsilisiä korotettiin viimeksi 1 päivänä lokakuuta 1985 voimaan tulevalla lailla (37/85). Korotuksen suuruus oli 5 prosenttia. Jotta lapsilisien ostoarvo voitaisiin säilyttää, ehdotetaan lapsilisän markkamääriä samanaikaisesti lapsilisän ikärajan jatkamista koskevan ehdotuksen kanssa korotettavaksi 4 prosentilla.

2. Nykyinen tilanne

2.1. Lainsäädäntö

Lapsen elatuksesta annetun lain (704/75) mukaan vastaavat vanhemmat lapsen elatuksesta kykynsä mukaan, kunnes lapsi täyttää 18 vuotta. Tämän jälkeenkin vanhemmat vastaavat lapsen koulutuksesta aiheutuneista kustannuksista, jos ne katsotaan kohtuullisiksi.

Perheiden elatukseen käytettävissä olevat tulot muodostuvat pääosin palkka- ja muista vastaavista tuloista. Erilaisten riskitilanteiden, kuten sairauden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalle on kehitetty toimeentulojärjestelmiä. Lisäksi yhteiskunta tukee erilaisten tulonsiirtojen avulla perheitä. Osa tulonsiirroista korvaa yksityisen elatuksen puutetta, osa tasaa perhekustannuksia. Erilaisia toimeentulo- ja tulonsiirtojärjestelmiä koskevassa lainsäädännössä on 16—17-vuotiaiden asema epäyhtenäinen. Lasta tuetaan usein 16 tai 18 vuoden ikään saakka. Myös eri lakien nojalla lapsia ja nuoria huoltaville perheille suoritettaviin etuuksiin sisältyvien lapsikorotusten ikäraajat vaihtelevat. Toisinaan tukea jatketaan täysivaltaisuusiän jälkeenkin silloin, kun nuori on esimerkiksi opiskelun tai työkyvyttömyyden vuoksi kykenemätön huolehtimaan toimeentulostaan.

Lasten ja nuorten taloudellisen tuen järjestelmistä on keskeisin lapsilisäjärjestelmä. Lapsilisälain (541/48) nojalla suoritetaan lapsen elatusta ja kasvatusta varten valtion varoista lapsilisää. Lapsilisän maksaminen päättyy sen vuosineljänneksen lopussa, jona lapsi täyttää 16 vuotta.

Lapsilisän suuruus on perheen ensimmäisestä lapsesta nykyisin 1 988 markkaa ja 1 päivästä lokakuuta 1985 alkaen 2 088 markkaa vuodessa. Alle kolmivuotiaasta lapsesta maksetaan lisäksi korotettua lapsilisää, jonka suuruus on tällä hetkellä 1 144 markkaa ja 1 päivästä lokakuuta 1985 lukien 1 200 markkaa vuodessa, minkä lisäksi kaksi- tai useampilapsisessa perheessä lapsilisää maksetaan jälkimmäisistä lapsista korotettuna. Lapsilisän porrasteisuudesta johtuen on lapsilisän määrä siten 1 päivästä lokakuuta 1985 lukien esimerkiksi viidennestä ja kustakin seuraavasta lapsesta 4 592 markkaa vuodessa. Lapsilisämenot vuonna 1984 olivat 2,36 miljardia markkaa. Lapsilisä on verotonta tuloa.

Lapsilisän päättymisen korvaa osalle nuorista opintotukilain mukainen opintotuki. Opintotukea voidaan myöntää opintotukilain mukaan peruskoulun jälkeistä, esimerkiksi lukiossa, am-

mattikoulussa ja kansanopistossa, tapahtuvaa opiskelua varten. Opintotuen myöntämiselle ei ole alaikäraja, joten sitä on mahdollista saada samanaikaisesti lapsilisän kanssa. Opintotuen tarkoituksena on opiskelijan toimeentulomahdollisuuksien turvaaminen opiskelun aikana.

Opintotuki käsittää opintorahan ja opintolainan. Vanhempien tulot ja varallisuus vaikuttavat vanhempiensa luona asuvan perheettömän opiskelijan tukeen, jos hän on alle 24-vuotias. Opintotuki on lapsilisän tavoin verotonta tuloa. Opintotuen perusosaa on vuosittain saanut noin 37 000 alle 17-vuotiasta nuorta. Vanhempiin kohdistuvan tulo- ja varallisuusharkinnan takia opintorahan perusosaa on saanut noin 70 prosenttia opiskelijoista.

Opintorahan perusosan määrä lukuvuonna 1985/1986 on lukiossa opiskelevalle enintään 143 markkaa kuukaudessa ja kansanopistossa tai ammattikoulussa opiskelevalle enintään 215 markkaa kuukaudessa. Vuokralla asuvalle perheettömälle opiskelijalle maksettavan asumislisän määrä on 340 markkaa kuukaudessa. Opintorahaa maksetaan opiskelukuukausilta. Opintorahamenot vuonna 1984 olivat noin 485 miljoonaa markkaa.

Huomattavan osan lapsiperheille suoritettavista tulonsiirroista muodostavat verohuojennukset jäävät pääosin pois lapsen täyttyessä 16 vuotta. Tulo- ja varallisuusverolain (1043/74) mukaan tarkoitetaan alaikäisellä lapsella lasta, joka ennen verovuoden alkua ei ole täyttänyt 16 vuotta. Siten 16-vuotias on tulo- ja varallisuusverolain tarkoittamassa mielessä täysi-ikäinen ja siis itsenäinen verotettava.

Valtaosa nuorista jatkaa opintojaan peruskoulun jälkeen. Osa kuitenkin siirtyy tai pyrkii työelämään opintojen jatkamisen sijasta. Nuorten vaikean työllisyystilanteen johdosta osa nuorista jää työttömiksi. Tammikuun 1 päivänä 1985 voimaan tulleen työttömyysturvalain (602/84) mukaan ei työttömyyspäivärahaan ole oikeutta henkilöllä, joka ei ole täyttänyt 17 vuotta.

Nuorten työhön sijoittumisen edistämiseksi on vahvistettu asetus eräistä nuorten yhteiskuntatakuuseen liittyvistä toimenpiteistä (72/84). Tämä mahdollistaa nuorten työllistämistuen tai nuorten perehdyttämistuen maksamisen sellaiselle työnantajalle, joka tekee oppisopimuslain (422/67) mukaisen oppisopimuksen tai työsopimuksen työvoimatoimistossa työnhakijana olevan alle 25-vuotiaan kanssa. Ammatillista koulutusta ja kokemusta vaille olevalle 16—17-vuotiaalle

voidaan mainitun asetuksen nojalla myöntää harjoittelurahaa.

Mahdollisuudet nuorten työllistämiseksi nuorten yhteiskuntatakuujärjestelmän avulla eivät vielä toistaiseksi näytä riittävän tehokailta turvaamaan niiden nuorten asemaa, jotka eivät opiskele.

Pitkäaikaissairaille ja vammaisille 16 vuotta täyttäneille nuorille voidaan maksaa kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä. Perheen huoltajalle, joka saa kansaneläkelain mukaista etuutta, ei suoriteta lapsikorotusta yli 16-vuotiaasta lapsesta. Vuonna 1983 kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä sai 510 16-vuotiaasta ja 670 17-vuotiaasta lasta.

2.2. Käytäntö

2.2.1. Nuorten elämäntilanne

Vuoden 1983 työvoimatutkimus osoittaa, että 16-vuotiaiden ikäluokasta, jonka suuruus vuonna 1983 oli noin 72 000, oli opiskelijoita 55 500 ja työvoimaan kuuluvia vajaa 16 000. Näistä työttömiä oli lähes 3 000. Vastaavasti 17-vuotiaiden noin 74 000 käsittävästä ikäluokasta opiskelijoita oli lähes 50 000 ja työvoimaan kuuluvia runsas 19 000, joista työttömiä runsas 4 000. Suurin osa 16—17-vuotiaiden ikäluokkaan kuuluvista nuorista ei siten vielä kuulu työvoimaan, vaan jatkaa opintojaan. 18-vuotiaiden ikäluokassa opiskelijoita oli 73 000:sta enää 34 000.

Nuorissa ikäluokissa on itsenäisiä tulonsaajia suhteellisesti vähän verrattuna vanhempiin työkäisiin. 16—17-vuotiaiden tuloista ei ole erikseen saatavilla tilastoja. Vuoden 1982 verotustietojen mukaan oli 16—19-vuotiaita tulonsaajia 6,9 prosenttia kaikista tulonsaajista. Heidän saamansa tulot olivat 1,8 prosenttia kaikista tuloista. Lisäksi on otettava huomioon, että luvuissa ovat mukana kaikki tulonsaajat työajan kestosta riippumatta.

Työvoimaministeriön ajalta 1.1.—30.6.1984 laatiman nuorten yhteiskuntatakuun seurantaan koskevan selvityksen mukaan näyttää siltä, että kuukausittain voitaisiin työllistää nuorten työllistämistuella noin 200—260 ja nuorten perehdyttämistuella noin 400—500 uutta alle 25-vuotiaasta henkilöä. Nuorten harjoittelurahan turvin avautuneen samojen arviointiperusteiden mukaan 16—17-vuotiaille nuorille kuukausittain noin 100—130 uutta tutustumispaikkaa.

2.2.2. Perheiden tulot ja kulutusmenot suhteessa lasten ikään

Kotitalouksien toimeentulo riippuu keskeisesti käytettävissä olevien tulojen määrästä. Vuoden 1981 kotitaloustiedustelun mukaan kaikkien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot vuoden 1984 rahanarvoon muutettuna olivat 75 100 markkaa vuodessa. Lapsiperheiden käytettävissä olevat tulot olivat 97 300 markkaa vuodessa. Kun kotitaloutta kohti laskettu tulo ei kuitenkaan anna oikeaa kuvaa kotitalouksien toimeentuloedellytyksistä, voidaan käyttää OECD:n suosittelemaa kulutusyksikkömittaria, jossa ensimmäinen aikuinen saa pisteluvun 1,0, muut aikuiset 0,7 ja lapset 0,5. Kun merkitään kaikkien kotitalouksien tulotasoa luvulla 100, saadaan yksinhuoltajien tulotasoksi 89 ja muiden lapsiperheiden tulotasoksi 95.

Eri elämänvaiheissa kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja tarkasteltaessa havaitaan, että niiden lapsiperheiden, joissa on pieniä lapsia, käytettävissä olevat tulot ovat pienemmät kuin perheissä, joissa on varttuneempia lapsia. Lapsen täyttäessä 16 vuotta pienenevät perheiden käytettävissä olevat tulot, koska verovähennysetuudet pienenevät ja oikeus lapsilisään päättyy. Mahdollisesti sijaan tuleva opintoraha on erityisesti lukiossa määrätään pienempi. Jos lapsi opiskelee, voidaan pienituloisten perheiden tulojen menetystä korvata opintolainan avulla.

Kotitaloustiedustelun mukaan erilaisten kotitalouksien kulutuksen rakenteessa on eroja. Kuitenkin lapsiperheet käyttivät kulutukseen keskimäärin suuremman osan tuloistaan kuin muut kotitaloudet. Esimerkiksi ravintomenot muodostavat keskimääräistä suuremman osan kulutusmenoista monilapsisissa perheissä. Myös vaatemenot ovat keskimääräistä korkeammat lapsiperheissä, erityisesti yksinhuoltajaperheissä.

Vuoden 1981 kotitaloustiedustelusta on saatavissa jonkin verran tietoja myös kotitalouksien erilaisista elämänvaiheista.

Tiedustelusta käy ilmi että lapsen iän kasvaessa kasvavat perheen kulutusmenot. Kulutuksen kasvua voidaan selittää osin sillä, että perheissä, joissa on isoja lapsia, ovat käytettävissä olevat tulot yleensä suuremmat kuin nuorissa lapsiperheissä. On kuitenkin huomattava, että eräät menoryhmät, kuten elintarvikkeet, asumismenot sekä sairauden ja terveydenhoidon menot kasvavat lapsen vanhetessa. Vastaavaa kasvua ei kuitenkaan ole havaittavissa esimerkiksi virkistys-, harrastus- ja kulttuuripalvelumenojen kohdalla.

Onkin ilmeistä, että ainakin osa niiden perheiden korkeammasta kulutuksesta, joissa on jo isoja lapsia, johtuu näiden perheiden korkeammista välttämättömistä menoista.

16 vuotta täyttäneiden nuorten kulutuksen tason osoittaa myös se, että sosiaalihuoltolain (710/82) nojalla yksinäiselle henkilölle tai yksinhuoltajalle suoritettavan toimeentulotuen määrä on toimeentulotukea koskevan valtioneuvoston päätöksen mukaan sidottu kansaneläkelain nojalla suoritettavan kansaneläkkeen pohjaosan ja lisäosan määrään. Muun kuin edellä mainitun 16 vuotta täyttäneen henkilön perusosa on 90 prosenttia yksinäisen henkilön perusosasta.

2.3. Valmisteluvaiheet

Parlamentaarinen nuorisokomitea ehdotti II osamietinnössään (KM 1980:61) lapsilisäjärjestelmän ulottamista koskemaan 16—17-vuotiaita nuoria.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama nuorten taloudellisen tuen ja lapsilisäjärjestelmän kehittämistoimikunta ehdotti sosiaali- ja terveysministeriölle 31. päivänä lokakuuta 1984 jättämässään mietinnössä (1984:59) lapsilisän ikärajan nostamista 17 vuoteen ja lapsilisäjärjestelmän yhteensovittamista opintotukisäännösten kanssa. Yhteensovittamista koskevien ehdotusten tarkoituksena oli turvata lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa lapsilisän tasoa olevan opintorahan perusosan myöntäminen lapsilisän maksukauden päätyttyä.

Toimikunnan ehdotuksesta on hankittu lausunnot opetusministeriöltä, työvoimaministeriöltä ja sosiaalihuoltokunnalta. Annetuissa lausunnoissa on pääosin yhdytty toimikunnan ehdotukseen.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Lapsilisäjärjestelmä kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan. Lapsilisän toimeenpano kuuluu kuntien sosiaalilautakunnille, ohjaus ja valvonta sosiaalihuoltokunnille. Ehdotus lapsilisän ikärajan jatkamisesta ei edellyttäisi organisatorisia erityisjärjestelyjä.

Jatkettuna maksettava lapsilisä pidentäisi lapsilisän maksukautta yhdellä vuodella. Kun ikäluokan suuruuden vuosittain arvioidaan olevan keskimäärin 65 000 nuorta, olisivat jatkettuna lapsilisästä aiheutuvat kustannukset lapsilisän osalta noin 140 miljoonaa markkaa vuodessa. Vastavasti vuodessa syntyisi säästöä 35 miljoonaa markkaa, kun opintorahan perusosaa ei maksettaisi ennen sen vuosineljänneksen loppua, jona nuori täyttää 17 vuotta. Nettokustannukset valtiolle jatkettuna suoritettavan lapsilisän osalta olisivat siten keskimäärin 105 miljoonaa markkaa vuodessa. Vuonna 1986 menot lisääntyisivät lapsilisien jatkamisen johdosta 8,4 miljoonaa markkaa.

Syntyvyyden oletetaan olevan vuoden 1985 aikana noin 66 000 lasta, joka on noin 4 000 enemmän kuin vuoden aikana 16 vuotta täyttävien määrä. Lapsilisään oikeutettujen alle 16-vuotiaiden lasten lukumäärä lisääntyy siten noin 1 000 lapsella kunkin vuosineljänneksen aikana. Vuoden 1986 alussa lapsilisää saavien määräksi arvioidaan 1 020 000 lasta. Ehdotetusta 4 prosentin suuruudesta korotuksesta aiheutuisi vuositason la kustannuksia noin 94 miljoonaa markkaa ja vuonna 1986 noin 23,3 miljoonaa markkaa. Ehdotetuista muutoksista aiheutuisi yhteensä noin 32 miljoonaa markkaa lisäkustannuksia vuonna 1986.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lapsilisälaki

1 §. Ehdotuksen mukaan jatkettaisiin lapsilisän maksukautta suorittamalla lapsilisää jatkettuna sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 16 vuotta. Lapsilisää suoritettaisiin jatkettuna 17 ikävuoteen saakka. Muuten säilyisivät 1 §:n 1 momentissa mainitut edellytykset nykyisellään.

Jatkettuna maksettavan lapsilisän määrä olisi aina sama kuin ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän määrä, vaikka perheessä olisikin useampia jatkettuna maksettuun lapsilisään oikeutettuja lapsia.

Lapsilisien määriä ehdotetaan korotettavaksi 1 päivästä lokakuuta 1986 lukien niin, että lapsilisän määrä vuodessa olisi ensimmäisestä lapsesta

2 172 markkaa, toisesta lapsesta 2 516 markkaa, kolmannelta lapsesta 3 044 markkaa, neljännestä lapsesta 3 960 markkaa sekä viidennestä ja kustaakin seuraavasta lapsesta 4 776 markkaa.

Jatkettuna maksettavaa lapsilisää ei otettaisi huomioon perheen muiden lasten lapsilisän määrin vaikuttavana tekijänä. Näin ollen perheen nuorempien lapsilisään oikeutettujen lasten lapsilisien porrastus muuttuisi, kuten nykyisinkin, sen vuosineljänneksen lopussa, jolloin vanhempi lapsi täyttää 16 vuotta. Perheessä voisi siten saada esimerkiksi yksi lapsi ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän suuruista lapsilisää ja yksi lapsi jatkettuna maksettavaa lapsilisää, jonka määrä olisi sama kuin ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän määrä.

2 §. Lapsesta suoritettaisiin lapsilisää kuten nykyisinkin sen vuosineljänneksen loppuun saakka, jonka kuluessa lapsi täyttää 16 vuotta. Tämän jälkeen maksettaisiin lapsilisää jatkettuna sen kalenterivuosiseljänneksen loppuun asti, jona lapsi täyttää 17 vuotta. Jatkettuna maksettava lapsilisä suoritettaisiin viran puolesta ilman eri ilmoitusta siihen oikeutetuille. Jatkettuna maksettava lapsilisä suoritettaisiin neljännesvuosittain kuten varsinaisenkin lapsilisä.

5 §. 16 vuotta täyttänyt vammautunut tai sairastunut lapsi on oikeutettu kansaneläkelain mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen. Kun yhteiskunta näin turvaa lapsen toimeentulon, ei jatkettuna maksettua lapsilisää näissä tapauksissa

suoritettaisi. Työeläkelakien mukaan 16-vuotiaalle myönnetty työkyvyttömyyseläke on käytännössä harvinainen. Näiden lakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä sekä sairausvakuutuslain nojalla sairaus- tai äitiyspäivärahaetuutta suoritettaessa olisi lapsi oikeutettu myös jatkettuna maksettuaun lapsilisään.

15 b §. Jatkettuna maksettu lapsilisä vastaisi määrältään aina ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän määrää. Jatkettuna maksettu lapsilisä ei muuttaisi lapsilisien porrastusta perheen muiden lapsilisään oikeutettujen lasten osalta. Muilta osin jatkettuna maksettavaan lapsilisään sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin lapsilisään.

2. Voimaantulo

Lakiehdotus tulisi voimaan 1 päivänä lokakuuta 1986.

Jatkettuna suoritettavaan lapsilisään olisivat vuonna 1986 oikeutettuja ne lapset, jotka ovat lapsilisään oikeutettuja vuoden kolmannella vuosineljänneksellä. Jatkettuna suoritettavaan lapsilisään olisivat vuonna 1986 oikeutettuja ne lapset, jotka täyttävät 16 vuotta 1 päivänä heinäkuuta vuonna 1986 tai sen jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

lapsiläilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 22 päivänä heinäkuuta 1948 annetun lapsiläilain (541/48) 1 §:n 1 ja 2 momentti ja 2 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti muutettuna 1 päivänä kesäkuuta 1962 annetussa laissa (337/62) ja 1 §:n 2 momentti 11 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (37/85), sekä

lisätään 5 §:ään uusi 2 momentti ja lakiin uusi 15 b § seuraavasti:

1 §

Lapsen elatusta ja kasvatusta varten suoritetaan, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, valtion varoista lapsiläilä jokaisesta Suomessa asuvasta kuuttatoista vuotta nuoremasta lapsesta. Lisäksi suoritetaan lapsiläilä jatkettuna, kunnes lapsi täyttää seitsemäntoista vuotta.

Lapsiläilän ja jatkettuna suoritettavan lapsiläilän määrä on 2 172 markkaa vuodessa. Jäljempänä 3 §:ssä mainitun, lapsiläilän nostamiseen oikeutetun henkilön toisesta lapsesta on lapsiläilän määrä kuitenkin 2 516 markkaa vuodessa, kolmannelta lapsesta 3 044 markkaa vuodessa, neljänneltä lapsesta 3 960 markkaa vuodessa sekä viidenneltä ja kustakin seuraavasta lapsesta 4 776 markkaa vuodessa, paitsi milloin lapsi on 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla hoidettavana laitoksessa. Kun lapsiläilä suoritetaan jatkettuna, se ei vaikuta muiden lasten lapsiläilien määrään.

2 §

Lapsiläilä suoritetaan sen vuosineljänneksen alusta lukien, joka seuraa vuosineljänneestä, minä kuluessa lapsi tai oikeus lapsiläilään on syntynyt, sen vuosineljänneksen loppuun saakka, jonka kuluessa lapsi täyttää kuusitoista vuotta. Lisäk-

si suoritetaan lapsiläilä jatkettuna sen vuosineljänneksen loppuun, jona lapsi täyttää seitsemäntoista vuotta.

5 §

Lapsiläilä ei suoriteta jatkettuna vuosineljännekseltä, joka seuraa sitä vuosineljänneestä, jonka kuluessa lapsi alkaa saada kansaneläkeläissa (347/56) tarkoitettua työkyvyttömyyseläkettä.

15 b §

Mikäli tässä laissa ei ole toisin säädetty, on jatkettuna suoritettavasta lapsiläilästä voimassa, mitä lapsiläilästä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1986.

Tämän lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua jatkettuna suoritettavaa lapsiläilä ovat oikeutetuja saamaan ne lapset, jotka ovat syntyneet 1 päivänä heinäkuuta 1970 tai sen jälkeen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1985

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Puhakka*

Laki lapsilisälain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä heinäkuuta 1948 annetun lapsilisälain (541/48) 1 §:n 1 ja 2 momentti ja 2 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti muutettuna 1 päivänä kesäkuuta 1962 annetussa laissa (337/62) ja 1 §:n 2 momentti 11 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (37/85), sekä

lisätään 5 §:ään uusi 2 momentti ja lakiin uusi 15 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Lapsen elatusta ja kasvatusta varten suoritetaan, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, valtion varoista lapsilisää jokaisesta Suomessa asuvasta kuuttatoista vuotta nuoremmasta lapsesta.

Lapsilisän määrä on 2 088 markkaa vuodessa. Jäljempänä 3 §:ssä mainitun, lapsilisän nostamiseen oikeutetun henkilön toisesta lapsesta on lapsilisän määrä kuitenkin 2 420 markkaa vuodessa, kolmannesta lapsesta 2 928 markkaa vuodessa, neljännestä lapsesta 3 808 markkaa vuodessa sekä viidennestä ja kustakin seuraavasta lapsesta 4 592 markkaa vuodessa, paitsi milloin lapsi on 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla hoidettavana laitoksessa.

2 §

Lapsilisä suoritetaan sen vuosineljänneksen alusta lukien, joka seuraa vuosineljänneestä, minä kuluessa lapsi tai oikeus lapsilisään on syntynyt, sen vuosineljänneksen loppuun saakka, jonka kuluessa lapsi täyttää kuusitoista vuotta.

Ehdotus

1 §

Lapsen elatusta ja kasvatusta varten suoritetaan, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, valtion varoista lapsilisää jokaisesta Suomessa asuvasta kuuttatoista vuotta nuoremmasta lapsesta. Lisäksi suoritetaan lapsilisää jatkettuna, kunnes lapsi täyttää seitsemäntoista vuotta.

Lapsilisän ja jatkettuna suoritettavan lapsilisän määrä on 2 172 markkaa vuodessa. Jäljempänä 3 §:ssä mainitun, lapsilisän nostamiseen oikeutetun henkilön toisesta lapsesta on lapsilisän määrä kuitenkin 2 516 markkaa vuodessa, kolmannesta lapsesta 3 044 markkaa vuodessa, neljännestä lapsesta 3 960 markkaa vuodessa sekä viidennestä ja kustakin seuraavasta lapsesta 4 776 markkaa vuodessa, paitsi milloin lapsi on 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla hoidettavana laitoksessa. Kun lapsi suoritetaan jatkettuna, se ei vaikuta muiden lasten lapsilisien määrään.

2 §

Lapsilisä suoritetaan sen vuosineljänneksen alusta lukien, joka seuraa vuosineljänneestä, minä kuluessa lapsi tai oikeus lapsilisään on syntynyt, sen vuosineljänneksen loppuun saakka, jonka kuluessa lapsi täyttää kuusitoista vuotta. Lisäksi suoritetaan lapsilisää jatkettuna sen vuosineljänneksen loppuun, jona lapsi täyttää seitsemäntoista vuotta.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 §

Lapsilisää ei suoriteta jatkettuna vuosineljännekseltä, joka seuraa sitä vuosineljänneistä, jonka kuluessa lapsi alkaa saada kansaneläkelaiassa (347/56) tarkoitettua työkyvyttömyyseläkettä.

15 b §

Mikäli tässä laissa ei ole toisin säädetty, on jatkettuna suoritettavasta lapsilisästä voimassa, mitä lapsilisästä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1986.

Tämän lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua jatkettuna suoritettavaa lapsilisää ovat oikeutetuja saamaan ne lapset, jotka ovat syntyneet 1 päivänä heinäkuuta 1970 tai sen jälkeen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

